

**NATUURHISTORISCHE EN ANDERE NOTITIES
NATURAL HISTORY AND OTHER NOTES**

Privé uitgave: H.K. Mienis, Kibboets Netzer Sereni, IL-7039500, Israël
Privately published: H.K. Mienis, Kibbutz Netzer Sereni, IL-7039500, Israel

Downloadable from: http://israel-nature-site.com/?page_id=1872%E2%80%8F

INHOUD-CONTENTS

Voorwoord – Preface.....	2
Mienis, H.K.: De Pyjamaschildwants op drie plaatsen in Joure, Friesland (Hemiptera, Pentatomidae)	3
Mienis, H.K.: De onbekende Muur-soort uit Joure, Friesland blijkt Watermuur <i>Myosoton aquaticum</i> te zijn	6
Mienis, H.K.: Some traffic victims during the night among snakes which were laying on the road between the back entrance of the Nesher-Ramla cement factory and the stone quarry	7
Mienis, H.K.: Een Roomvleklieveheersbeestje in de Famberhorst, Joure, Friesland	9
Mienis, H.K.: Correctie betreffende het voorkomen van een Levendbarende hagedis in het Wilhelminaoord, Sint Nicolaasga, Friesland	11
Mienis, H.K.: Some information concerning the eating habits of the Egyptian fruit bat <i>Rousettus aegyptiacus</i> in kibbutz Netzer Sereni, Israel	13

Voorwoord

Dit 21ste nummer van 'Natuurhistorische en Andere Notities – Natural History and Other Notes' bevat zes korte notities gebaseerd op vondsten, waarnemingen of studies gedaan in Nederland of Israël.

Deze nieuwsbrief is voorlopig gepland als een kwartaal uitgave. Van elk nummer zullen 50 gelijktijdig gedrukte exemplaren verschijnen die voornamelijk bestemd zijn voor bibliotheken van instituten en museums. Daarnaast is elk nummer ook gratis elektronisch verkrijgbaar via de website van mijn collega en vriend Oz Rittner:

http://israel-nature-site.com/?page_id=1872%E2%80%8F

Hoewel deze uitgave geheel voldoet aan de eisen die de 'Internationale Commissie voor Zoologische Naamgeving' gesteld heeft voor een wetenschappelijk tijdschrift, zullen in dit tijdschrift geen artikelen gepubliceerd worden die van invloed zijn op de naamgeving van een of andere wetenschappelijke eenheid.

Artikelen mogen overgenomen worden mits de schrijver daarover geïnformeerd is en de bron genoemd wordt.

Deze publikatie wordt geïndexeerd in de Zoological Record.

Ondertussen heeft deze publikatie een officieel 'International Serial Standard Number' ontvangen:

ISSN 2518-5705

Preface

This 21th issue of 'Natuurhistorische en Andere Notities – Natural History and Other Notes' contains six short notes based on finds, observations or studies made in the Netherlands or Israel.

This newsletter is planned for the meantime as a quarterly. Of each number 50 simultaneously printed copies will appear which are primarily intended for libraries of institutes and museums. In addition each issue is downloadable free of charge by means of the website of my colleague and friend Oz Rittner:

http://israel-nature-site.com/?page_id=1872%E2%80%8F

Although this publication meets the standards of a permanent scientific journal as stipulated by the 'International Commission for Zoological Nomenclature' no articles will be published in this journal which will influence the nomenclature of a certain taxonomic unit.

Articles may be reprinted on the understanding that the author is informed about it and the source mentioned.

This publication is being indexed in the Zoological Record.

In the meantime this publication has received an official 'International Serial Standard Number':

ISSN 2518-5705

**De Pyjamaschildwants op drie plaatsen in Joure, Friesland
(Hemiptera, Pentatomidae)**

Henk K. Mienis

Kibboets Netzer Sereni, IL-7039500 Israël

mienis@netzer.org.il

**The Striped bug on three places in Joure, Friesland
(Hemiptera, Pentatomidae)**

The beautiful European Striped bug, which has to be called *Graphosoma italicum* according to the most up to date revision based on DNA and COI by Lupoli (2017), was encountered on three localities in Joure, Friesland, the Netherlands. On all three places the bugs were found on Stinging nettle *Urtica* species which is however not a host plant of this bug species.

In oudere werken wordt de Pyjamaschildwants als heel zeldzaam beschouwd, maar tegenwoordig is deze soort in Nederland wijd verspreid vooral vanaf het noordoosten tot diep in het zuiden. In het binnenland van Noord- en Zuid-Holland is het nog steeds een minder algemene soort ofschoon deze wants wel in de duinenrij voorkomt en zelfs op de Waddeneilanden.

Wat is de juiste wetenschappelijke naam van onze Pyjamaschildwants?

In de Veldgids Wantsen (Aukema, Heijerman & Kalkman, 2016) wordt deze wants *Graphosoma lineatum* genoemd.

De beroemde Zweedse zoöloog Linnaeus (1758) beschreef deze soort oorspronkelijk als *Cimex lineatus* met als lokaliteit Mauritania. Dit was in zijn tijd de latijnse naam voor de Maghreb in NW-Afrika van ongeveer het midden van het tegenwoordige Algerije via Marokko naar het zuiden langs de Afrikaanse kust tot het punt waar het Atlas gebergte de kust bereikt. Met andere woorden hij beschreef een NW-Afrikaanse soort.

Acht jaar later beschreef de Deense zoöloog Müller (1766) een dergelijke wants uit de omgeving van Turijn als *Cimex italicus*. Al gauw na de revisie van de wantsen door De Laporte (1832) waarin het genus *Graphosoma* werd beschreven gebaseerd op *Tetyra semipunctata* Fabricius en *Tetyra nigrolineata* Fabricius, werden ook de beide soorten van Linnaeus en Müller in *Graphosoma* ondergebracht.

Met de beschrijving van *Cimex italicus*, later dus *Graphosoma italicum* genoemd begon gedurende 250 jaar een enorme verwarring in de taxonomy en naamgeving tussen Müller's naam en de acht jaar eerder geïntroduceerde naam van Linnaeus dat wil zeggen *Cimex lineatus* = *Graphosoma lineatum*. De een beschouwde Müller's schildwants als een volwaardige soort naast die van Linnaeus, de ander gaf aan Müller's exemplaren van Turijn de rank van ondersoort of als een lokale variëteit en de meest conservatieven beschouwden het gewoon als een junior synoniem van *Graphosoma lineatum*.

Welke naam moet in Nederland gebruikt worden?

In de uitstekende Veldgids Wantzen Deel 1 gebruiken Aukema, Heijerman & Kalkman (2016) *Graphosoma lineatum* als wetenschappelijke naam voor de Pyjamaschildwants.

Een jaar later heeft echter de Franse wantsenspecialist Lupoli (2017) een uitgebreid DNA en COI onderzoek uitgevoerd waarin *Graphosoma lineatum* en *Graphosoma italicum* de hoofdrol speelden. Uit het resultaat is gebleken dat we hier te maken hebben met twee verschillende soorten. *Graphosoma lineatum* moet als een Noord-Afrikaanse soort beschouwd worden met hier en daar een uitloperkje in Zuid-Europa, terwijl *Graphosoma italicum* in de rest van Europa en een deel van het Midden-Oosten voorkomt. Ik maak daarom gebruik van de wetenschappelijke naam *Graphosoma italicum* voor de in Nederland voorkomende Pyjamaschildwants.

Drie vindplaatsen van de Pyjamaschildwants *Graphosoma italicum* in Joure

In de afgelopen herfst verbleef ik zoals gewoonlijk weer vijf weken in Nederland waarvan drie weken met Joure als vaste verblijfplaats.

Fig. 1: Pyjamaschildwants *Graphosoma italicum* in Joure (Foto: Henk Mienis)

Tijdens veldwerk op het gebied van de land- en zoetwater mollusken heb ik hier en daar ook naar andere dieren uitgekeken. Op drie vrij dicht bij elkaar liggende vindplaatsen kon ik de aanwezigheid van de Pyjamaschildwants noteren.

Het gaat hier om de volgende waarnemingen:

- Joure, Famberhorst, 4 oktober 2018;
- Joure, landpad in het verlengde van de Boeresingel naar de achteruitgang van de Famberhorst, 10 oktober 2018;
- Joure, hoek van de Harddraversweg met de Omkromte, 13 oktober 2018.

Op deze drie plaatsen trof ik de Pyjamaschildwants op Brandnetels (*Urtica* species) aan hetgeen geen waardplant van deze wants is. *Graphosoma italicum* en de andere

Graphosoma soorten benutten schermbloemigen bijna uitsluitend als waardplanten. Volgens Aukema, Heijerman & Kalkman (2016) komt deze schildwants vooral voor op de bloemschermen van Peen *Daucus carota*, Pastinaak *Pastinaca sativa*, Engelwortel *Angelica sylvestris* en Zevenblad *Aegopodium podagraria*.

Volgens dezelfde auteurs wordt de Pyjamaschildwants waargenomen tussen april en oktober, daarna overwinteren de volwassenen tot het volgende voorjaar. Alle door mij waargenomen exemplaren waren waarschijnlijk reeds op zoek naar een plaats om te overwinteren.

Dankwoord

Mijn dank gaat uit naar de heer D.J. Bergsma voor zijn toestemming om het partikuliere natuurgebied de Famberhorst te betreden.

Fig.2: Pyjamaschildwants *Graphosoma italicum* (Foto: Henk Mienis)

Geraadpleegde literatuur

Aukema, B., Heijerman, T. & Kalkman, V.J., 2016. Veldgids Wantsen Deel 1: 73 pp. EIS Kenniscentrum Insecten, Leiden.

De Laporte, F.L., 1832. Essai d'une classification systématique de l'ordre des Hémiptères (Hémiptères Hétéroptères, Latr.) + Supplément. Magasin de Zoologie, 2 (9): 1-77 + 77-88, plts. 51-55.

Linnaeus, C., 1758. Systema Naturae per regna tria naturae, secundum classes, ordines, genera, species, cum characteribus, differentiis, synonymis, locis. Editio decima, reformata. Tomus I: IV + 824 pp. Laurentii Salvii, Holmiae.

Lupoli, R., 2017. *Graphosoma lineatum* (L.) et *G. italicum* (O.F. Müller, 1766), deux espèces valides et distinctes, probablement issues de la transgression zancéléenne méditerranéenne (Hemiptera Pentatomidae). L'Entomologiste, 73 (1): 19-33.

Müller, O.F., 1766. Manipulus insectorum Taurinensium. Mélanges de Philosophie et de Mathématique de la Société Royale de Turin, 3: 885-198.

**De onbekende Muur-soort uit Joure, Friesland blijkt Watermuur
Myosoton aquaticum te zijn**

Henk K. Mienis

Kibboets Netzer Sereni, IL-7039500 Israël

mienis@netzer.org.il

**The unknown Chickweed from Joure, Friesland, has turned out to be
Water or Giant chickweed *Myosoton aquaticum***

In autumn 2017 I photographed along a road in Joure, Friesland, the Netherlands, a puzzling Chickweed *Stellaria* species. It has turned out to be Water- or Giant chickweed *Myosoton aquaticum*.

Op mijn vraag: Wie kan mij aan een naam helpen voor deze Muur-soort *Stellaria* species gefotografeerd langs een zijweg van de Harddraversweg in Joure, Friesland (Mienis, 2018), heb ik een paar reacties ontvangen. Allen waren het met elkaar eens dat het zo goed als zeker Watermuur *Myosoton aquaticum* was, een soort die vroeger meestal als een *Stellaria* beschouwd werd.

Fig. 1: Watermuur *Myosoton aquaticum* in Joure (Foto: Henk Mienis)

Ik beloofde mijn correspondenten om nogmaals de vindplaats te bezoeken om een bevestiging van hun determinatie te bemachtigen. Maar zoals dat vaak gebeurt, is daar niets van gekomen. De kurkdroge en hete zomer van 2018 was heel anders dan die van het jaar daarvoor. Bovendien was het stuk land door de eigenaar tot aan de wegrand ingezaaid met gras. Van die Muur-soort was dan ook geen spoor te bekennen.

Tot mijn geluk trof ik enkele honderden meters verderop langs de beschaduwde landweg die van de Boeresingel naar de achteruitgang van het natuurgebied de Famberhorst loopt enkele exemplaren van dezelfde Muur-soort aan.

Er was echter een verschil. De exemplaren uit 2017 die langs de weg groeiden waren van het opgaande type, terwijl de exemplaren langs de beschaduwde landweg van het lage, kruipende type waren. Beide groeiwijzen zijn echter bekend van Watermuur.

Myosoton verschilt van *Stellaria* in the aantal stijlen dat bij *Myosoton* vijf bedraagt en bij *Stellaria* drie (Weeda *et al.*, 1985).

Dankwoord

Mijn dank gaat uit naar de correspondenten die mij op het goede spoor gebracht hebben wat betreft de determinatie van dit plantje. Helaas kan ik ze niet bij naam noemen want door een complete crash van mijn persoonlijke computer zijn alle mailtjes van voor midden oktober 2018 verloren gegaan.

Geraadpleegde literatuur

Mienis, H.K., 2018. Wie kan mij aan een naam helpen voor deze Muur-soort *Stellaria* gefotografeerd langs een zijweg van de Harddraversweg in Joure, Friesland? *Natuurhistorische en Andere Notities – Natural History and Other Notes*, 19: 8.

Weeda, E.J., Westra, R., Westra, Ch. & Westra, T., 1985. *Nederlandse Oecologische Flora – Wilde planten en hun relaties* 1: 304 pp. I.V.N.

Some traffic victims during the night among snakes which were laying on the road between the back entrance of the Nesher-Ramla cement factory and the stone quarry

Henk K. Mienis

Kibbutz Netzer Sereni, IL-7039500 Israel

mienis@netzer.org.il

Enige nachtelijke verkeersslachtoffers onder slangen die op the weg lagen tussen de achteringang van de Nesher-Ramla cement fabriek en de steengroeve

In het voorjaar van 1978 heb ik de slangen genoteerd die dood op de verbindingsweg lagen tussen de cement fabriek Nesher-Ramla, Israël, en de steengroeve. Deze asfaltweg ligt ongeveer 1-1.5 meter hoger dan de velden aan weerszijden van de weg. Deze velden werden in dat jaar benut voor de verbouw van katoen door kibboets Netzer Sereni. De weg werd indertijd intensief (24 uur per dag) gebruikt voor het vervoer van kalksteen uit de groeve naar de fabriek. Voor het vervoer werden enorme Euclid-trucks gebruikt.

In het voorjaar loopt de dagtemperatuur vaak op tot boven de 30° Celsius, maar de temperatuur van het asfalt is dan veel hoger. Wanneer het 's nachts plotseling snel afkoelt dan kruipen slangen en andere reptielen vaak op de hoger gelegen weg daar de temperatuur van het asfalt altijd nog vrij hoog blijft gedurende een groot deel van de nacht. Onder deze omstandigheden vallen vaak slachtoffers onder de slangen die op de weg liggen. Zes van deze slachtoffers werden genoteerd. Zij behoorden tot drie verschillende soorten: *Eryx jaculus* (3x), *Dolichophis jugularis* (2x) en *Malpolon insignitus* (1x). Alleen *Dolichophis* werd heel vaak overdag in de katoenvelden gezien, van de andere twee soorten was het niet bekend dat ze daar voorkwamen. Verkeersslachtoffers onder slangen en andere diersoorten, hoe betreuwenswaardig dan ook, kunnen daarom belangrijke informatie verschaffen onder andere betreffende hun verspreiding en activiteiten.

During 37 years (1971-2007) I was responsible for the insect control in the cotton fields of kibbutz Netzer Sereni. These fields were not situated near the kibbutz but north-east of the Nesher-Ramla cement factory, central Israel. A large part of our fields was running parallel to the asphalt road which connected the back entrance of the factory with the firm's stone quarry in the foothills to the east.

The quarried stones were transported day and night to the factory by huge Euclid trucks with wheels higher than an average person. Since that 4-5 km long road was a private road these trucks were driving at a high speed in spite of the short distance.

Especially during spring when the daily temperature raised often above 30° Celsius the road temperature was much higher. During the same period the nights were often relatively cold. The road is situated about 1-1.5 m higher than the surrounding fields, therefore the surface of the road stayed usually rather warm during a large part of the nights.

Since reptiles are lovers of such warm places they often crept on the surface of the road to spend there the night. This resulted in traffic victims caused by the trucks which continued to use the road during the night.

In the spring of 1978 I wrote down the dead snakes which I encountered on the road early in the morning usually between 5.00-5.30 when we started our work in the

fields. This resulted in the registration of six traffic victims belonging to three different snake species. In the scientific nomenclature of the snakes I follow Bar & Haimovitch (2018).

Results

19 May 1978

- two Javelin sand boa's *Eryx jaculus*
- one adult Large whip snake *Dolichophis jugularis*

31 May 1978

- one Javelin sand boa *Eryx jaculus*

2 June 1978

- one adult Large whip snake *Dolichophis jugularis*

13 June 1978

- one adult Eastern Montpellier snake *Malpolon insignitus*

Interestingly only Large whip snakes were seen regularly during day time in and around the fields. In the 37 years that I was working part-time (three-four days a week) in the cotton fields I have never encountered Javelin sand boa's or Eastern Montpellier snakes over there during daytime. How pity such events are, road victims among the snakes (and any other animals), may give us various important information concerning their zoogeography, behavior and other aspects.

The parasitologist Zalman Greenberg had reached already the same conclusion. He collected systematically during four years 158 traffic victims among snakes on the road En Gedi – Jerusalem. He used not only these victims for his research on the presence of *Salmonella* and other bacteria in snakes (Greenberg *et al.*, 1976), but also pointed out how these road victims can tell us something about their distribution, activity pattern, etc. (Greenberg, 1978).

References

- Bar, A. & Haimovitch, G., 2018. [A field guide to Reptiles and Amphibians of Israel.] 247 pp. 2nd Ed. [in Hebrew]
- Greenberg, Z., 1978. [A snake on the way.] Teva Vaaretz, 11 (6): 20-23. (in Hebrew)
- Greenberg, Z., Sklut, O., Bergner-Rabinowitz, S., Sechter, I., Cahan, D. & Gerichter, C.B., 1976. *Salmonella* and *Arizona* from snakes in the Judean Desert (1974-1975). Annales de l'Institut Pasteur, Microbiologie, 127: 383-390.

Een Roomvleklieveheersbeestje in de Famberhorst, Joure, Friesland

Henk K. Mienis

Kibboets Netzer Sereni, IL-7039500 Israël

mienis@netzer.org.il

A Cream-spot ladybird in the Famberhorst, Joure, Friesland

A single Cream-spot ladybird *Calvia quatuordecimguttata* was seen in the private nature area the Famberhorst in Joure, Friesland, the Netherlands. This interesting ladybird had not been reported before from that area belonging to the municipality of the Fryske Marren (Frisian Lakes).

Tijdens veldwerk betreffende de aanwezigheid van weekdieren in het particuliere natuurgebied de Famberhorst in Joure, Friesland, heb ik zo nu en dan ook algemene aantekeningen gemaakt betreffende de aanwezigheid van planten en dieren.

Wat betreft de lieveheersbeestjes werd het Zevenstippelig lieveheersbeestje *Coccinella septempunctata* het meest gezien. Opvallend was de totale afwezigheid van het Aziatisch lieveheersbeestje *Harmonia axyridis*, deze invasieve exotische soort heeft namelijk in Noord-Holland in de omgeving van Purmerend de plaats ingenomen van het Zevenstippelig lieveheersbeestje als meest algemene soort.

Op 1 oktober 2018 werd echter een geheel ander lieveheersbeestje aangetroffen. Het halsschild en de dekschilden hadden een bruinachtige grondkleur. Op elk dekschild waren 7 lichte, ronde vlekken aanwezig. Deze vlekjes waren niet echt wit maar hadden meer de kleur van koffiemelk (Fig. 1). Volgens de Lieveheersbeestjes kaart (Heijerman, n.d.) bleek het een Roomvleklieveheersbeestje *Calvia quatuordecimguttata* te zijn. Figuur 2 vertoont een betere foto van een exemplaar uit België.

Fig. 1: Roomvleklieveheersbeestje *Calvia quatuordecimguttata*
(Foto: Henk Mienis)

Volgens Cuppen, Kalkman & Tacoma-Krist (2017) is het een algemene soort in Nederland. Op de verspreidingskaart van deze soort (Cuppen, Kalkman & Tacoma-

Krist (2017: Fig. 22) ontbreken waarnemingen van het Roomvleklieveheersbeestje in het westen van Friesland, waaronder de omgeving van Joure.

Hoewel dit lieveheersbeestje vooral actief is in de maanden april-juni worden volwassen exemplaren gedurende het hele jaar waargenomen. Het voedsel bestaat voornamelijk uit Bladvlooien (de Gunst, 1978) en Bladluizen, die op loofbomen en struiken, maar vooral op Meidoorn *Crataegus* aangetroffen worden (Harde & Severa, 1982; Cuppen, Kalkman & Tacoma-Krist, 2017).

Fig. 2: Roomvleklieveheersbeestje *Calvia quatuordecimguttata*
(Photo: James Lindsey)

Sinds de Famberhorst is een vrij open natuurgebied met een heel grote variatie in loof- en naaldbomen inclusief Meidoorns, is het niet zo verwonderlijk dat dit mooie lieveheersbeestje daar voorkomt.

Dankwoord

Mijn dank gaat uit naar de heer D.J. Bergsma voor zijn toestemming om het partikuliere natuurgebied de Famberhorst te betreden en naar James Lindsey voor het gebruik van zijn foto van een Belgisch exemplaar.

Geraadpleegde literatuur

Cuppen, J.G.M., Kalkman, V.J. & Tacoma-Krist, G., 2017. Verspreiding, biotoop en fenologie van de Nederlandse lieveheersbeestjes (Coleoptera: Coccinellidae). Entomologische Berichten, 77 (3): 147-187.

De Gunst, J.H., 1978. De Nederlandse lieveheersbeestjes (Coleoptera-Coccinellidae). Wetenschappelijke Mededelingen van de KNNV, 125: 1-120.

Harde, K.W. & Severa, F., 1982. Thieme's kevergid. Eerste druk (Nederlandse bewerking J. Huisenga). 317 pp. Thieme, Zutphen.

Heijerman, T., n.d. Lieveheersbeestjes. Naturalis Biodiversity Center & EIS Kenniscentrum Insecten en andere Ongewervelden, Leiden & Waarneming NL.

Website

Lindsey, J., n.d. Ecology of Commanster.

<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=1671908>

Correctie betreffende het voorkomen van een Levendbarende hagedis in het Wilhelminaoord, Sint Nicolaasga, Friesland

Henk K. Mienis

Kibboets Netzer Sereni, IL-7039500 Israël

mienis@netzer.org.il

Correction concerning the presence of a Viviparous lizard in Wilhelminaoord, Sint Nicolaasga, Friesland

Several correspondents have convinced me that my identification of a Viviparous lizard from the Wilhelminaoord, was in fact based on an adult specimen of the Smooth newt *Lissotriton vulgaris*.

Met het schaamrood op mijn kaken moet ik bekennen dat in mijn artikel over de Levendbarende hagedis in het Wilhelminaoord (Mienis, 2018c) ik de plank aardig misgeslagen heb. Diverse correspondenten hebben mij er op gewezen dat mijn "hagedis" in werkelijkheid een volwassen Kleine watersalamander *Lissotriton vulgaris* was.

Hoe heeft zo'n fout in de determinatie kunnen ontstaan? Tijdens mijn bezoeken aan het Wilhelmina-Oard en het Wilhelminaoord op 1 en 3 oktober 2017 en op 4 oktober 2018 heb ik tientallen Kleine watersalamanders in beide gebieden gezien (Mienis, 2018a-b). De meeste exemplaren zaten onder loslatend schors van omgevallen bomen en al deze exemplaren, groot en klein, waren heel donkerbruin gekleurd.

Fig. 1: Het beest uit het Wilhelminaoord
Kleine watersalamander *Lissotriton vulgaris*
(Foto: Henk Mienis)

Toen ik op 4 oktober 2018 een groot lichtgekleurd beest half verstopt in een gat in een stuk hout zag zitten (Fig. 1), had ik geen flauw idee dat ik weer met een Kleine watersalamander te doen had. Verschillende pogingen om het beestje uit het gat te krijgen, bleven zonder resultaat. Tenslotte heb ik er een foto van genomen, maar bij thuiskomst bleek die niet erg geslaagd te zijn. Door de grootte van het "blonde" beest dacht ik te maken had met een hagedis en daar alleen de Levendbarende hagedis in dat deel van Friesland voorkomt (Bergmans & Zuiderwijk, 1986) determineerde ik het als zodanig.

Een achttal correspondenten hebben mij er tenslotte van overtuigd dat ik het aan het verkeerde eind had. Mijn Levendbarende hagedis blijkt inderdaad een volwassen Kleine watersalamander te zijn als ik mijn slechte foto vergelijk met goede afbeeldingen van de Kleine watersalamander in Arnold & Burton (1978) en vooral in Ballasina (1984).

Dankwoord

Mijn dank gaat in alfabetische volgorde uit naar Ab van Dorp, Ton van Haaren, Jan-Pieter de Krijger, Sylvia van Leeuwen, Kees Margry, Tello Neckheim en Fabrice Ottburg voor hun opmerkingen betreffende de juiste determinatie van het beest uit het Wilhelminaoord.

Geraadpleegde literatuur

Arnold, E.N. & Burton, J.A., 1978. A Field Guide to the Reptiles and Amphibians of Britain and Europe. 272 pp. Collins, London.

Ballasina, D., 1984. Europese amfibieën in een oogopslag. 132 pp. De Nederlandsche Boekhandel, Kapellen & Moussault/Unieboek b.v., Weesp.

Bergmans, W. & Zuiderwijk, A., 1986. Atlas van de Nederlandse Amfibieën en Reptielen en hun Bedreiging. Vijfde Herpetogeografisch Verslag. Bibliotheek K.N.N.V., 39: 177 pp. Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Hoogwoud & Nederlandse Vereniging voor Herpetologie en Terrariumkunde "Lacerta".

Mienis, H.K., 2018a. Enkele observaties betreffende de Kleine watersalamander in de omgeving van Joure, Friesland. *Natuurhistorische en Andere Notities – Natural History and Other Notes*, 17: 12-13.

Mienis, H.K., 2018b. Een eerste verkenning van de aanwezigheid van landslakken in Wilhelmina-Oord nabij Sint Nicolaasga, Friesland. *Spirula*, 416: 23-24.

Mienis, H.K., 2018c. Een vreemde waarneming van een Levendbarende hagedis *Zootoca vivipara* in het Wilhelminaoord, Sint Nicolaasga, Friesland. *Natuurhistorische en Andere Notities – Natural History and Other Notes*, 20: 11-12.

**Some information concerning the eating habits of the Egyptian fruit bat
Rousettus aegyptiacus in kibbutz Netzer Sereni, Israel**

Henk K. Mienis

Kibbutz Netzer Sereni, IL-7039500 Israel

mienis@netzer.org.il

**Enige informatie betreffende de eetgewoontes van de Egyptische fruitvleermuis
Rousettus aegyptiacus in kibboets Netzer Sereni, Israël**

De Egyptische fruitvleermuis *Rousettus aegyptiacus* is de grootste vleermuis onder de 33 soorten die in Israël voorkomen. Het is ook de soort die het meest gezien wordt in kibboets Netzer Sereni. Vooral in het droge jaargetijde kan men hele vluchten van deze soort aantreffen rondom bomen en struiken waar rijp fruit aanhangt. Niet al het fruit wordt ter plaatse geconsumeerd. Er zijn exemplaren onder deze vleermuizen die met hun lekkernij steeds naar dezelfde plek dat wil zeggen een overhangende tak van een hoge boom vliegen om daar op hun gemak het fruit te eten. Zo'n plek bevindt zich bij ons huis onder een Pecan notenboom, een ander onder een heel hoge naaldboom voor de enige lokale winkel in de kibboets. Op deze plaatsen laten ze veel resten van het fruit vallen zodat men een veel betere indruk kan krijgen van wat deze Egyptische fruitvleermuizen in Netzer Sereni eten.

According to the most up to date information (Amichai & Yom-Tov, 2018) 33 species of bats (Chiroptera) are living in Israel. That is one less than mentioned in Shalmon (1993), who included also the Egyptian free-tailed bat *Tadarida aegyptiaca* in spite of the fact that no actual records were known from Israel.

The Egyptian fruit bat is without doubt the largest among the Israeli bats. Adult bats have a body length of about 15 cm but because of its wingspan (\pm 60 cm) it looks much larger.

In kibbutz Netzer Sereni this bat is the most seen in spite of the fact that a permanent breeding colony does not seem to be present at the moment. Especially during the dry season from about April until October flocks of Fruit bats are seen flying around from dusk until sunrise the next morning. The various palm and *Ficus* trees are always attracting these bats and of course also most of the fruit trees in the private gardens. When few bats are present than the fruit is consumed on the tree or shrub where the fruit is attached like on the photograph of an Egyptian fruit bat feeding on a ripe fig in Cyprus (Fig. 1).

It is less known that the fruits are not always eaten on the spot where they are obtained them. Quite a number of bats take the picked fruit to a regular place where they consume it. One of such spots is a branch of our Pecan tree *Carya illinoensis* just above the path to our house. Every morning remains of their food are laying almost on the same spot of that path (Fig. 2). One can recognize remains of Loquats or Japanese plum *Eriobotrya japonica*, a round fruit of a so far unidentified palm tree and some unidentified berries.

Another place where these bats are regularly feeding on their collected fruit in Netzer Sereni is a large pine tree in front of the local shop. Almost every day the same part of the parking lot under the tree is covered with remains of the fruit of the same

unknown palm tree and especially the fruits of the Chinaberry tree *Melia azedarach*. Of the latter the soft cover of the poisonous seeds is only eaten.

By means of these remains one can get a better idea of the diet of the Egyptian fruit bats in kibbutz Netzer Sereni.

Acknowledgement

I like to thank Mr. George Konstantinou (Cyprus) for the use of his fine photograph.

Fig. 1: Egyptian fruit bat *Rousettus aegyptiacus* feeding on a ripe fig in Cyprus
(Foto: George Konstantinou)

Fig. 2: Food remains of the Egyptian fruit bat on the path leading to our house
(Foto: Henk Mienis)

References

- Amichai, E. & Yom-Tov, Y., 2018. [The bat species in Israel.]. In Y. Yomtov: [Seeing Sound: Bats – between myth and reality.] 179-232 pp. Magnes Press, Jerusalem. [in Hebrew]
- Shalmon, B., 1993. [A field guide to the land Mammals of Israel.] 216 pp. Keter Press, Jerusalem. [in Hebrew]
- Yom-Tov, Y., 2018. [Seeing Sound: Bats – between myth and reality.] 251 pp. Magnes Press, Jerusalem. [in Hebrew]